
Nowości wydawnicze Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych 2008

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 15, 514-517

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

NOWOŚCI WYDAWNICZE
Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych
2008

Archiwa ziem zachodnich i północnych Polski (1945-2005): tradycja i współczesne wyzwania: materiały z sesji naukowej, która odbyła się 21 września 2005 r. w Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, pr. zb. pod red. K. Kozłowski, Warszawa-Szczecin 2007, ss. 256, ISBN 978-83-89115-72-0, cena 22,00 zł

Publikacja zawiera materiały z sesji poświęconej 60. rocznicy utworzenia archiwów ziem zachodnich i północnych Polski. W trakcie sesji poruszono zagadnienia dotyczące pierwszych lat formowania się archiwów państwowych na tych terenach i związane z tym problemy, działalność SAP-u na ziemiach zachodnich i północnych, warunki formowania się archiwów kościelnych, współpracę archiwistów polskich i niemieckich w zakresie ochrony wspólnego dziedzictwa, perspektywy działalności archiwów wobec współczesnych wyzwań. Ponadto przedstawiciele wszystkich archiwów ziem zachodnich i północnych Polski zaprezentowali działalność swoich archiwów.

Archiwum Państwowe w Gdańsku. Oddział w Gdyni. Przewodnik po zasobie archiwalnym, oprac. A. Regliński, Warszawa 2007, ss. 450, ISBN 978-83-89115-75-1, cena 39,00 zł

Przewodnik dostarcza informacji o archiwaliach tworzących zasób Oddziału w Gdyni. Omawia zawartość zespołów i zbiorów archiwalnych z regionu gdynińskiego. Praca opatrzona indeksami nazw, osób, miejscowości, instytucji i zespołów akt oraz obcojęzycznymi streszczeniami. Publikacja przydatna nie tylko dla badaczy historii regionu, ale także dla poszukujących swoich korzeni.

Archiwum Państwowe w Katowicach. Informator o zasobie archiwalnym, oprac. zb. red, P. Matuszak, Warszawa 2007, ss. 1188 + 42 nlb., ilustr., ISBN 978-83-89115-73-7, cena 130,00 zł

Publikacja prezentuje zasób archiwum według stanu na dzień 31 XII 2005 roku. Zasób ten z powodu uwarunkowań historycznych charakteryzuje się dużą różnorodnością. Archiwum posiada akta zarówno z terenu historycznego Śląska, będące wytworem kancelarii staroczeskiej i staroniemieckiej, oraz z zachodniej Małopolski, reprezentujące akta kancelarii staropolskiej. Jednak trzon zasobu sprzed 1945 roku stanowią akta klasycznych kancelarii pruskiej, austriackiej i rosyjskiej. Podstawową częścią *Informatora* są opisy całości zasobu – wszystkich zespołów oraz zbiorów, podzielonych na 17 grup rzeczowych. Informator dopełniają: wstęp, wykaz skrótów oraz indeksy: nazw miejscowości oraz nazwisk osób występujących w nazwach zespołów i zbiorów.

Archiwum Państwowe w Koszalinie. Informator o zasobie archiwalnym, oprac. W. Chlistowski, Warszawa 2005, ss.294, ilustr., ISBN 83-89115-67-0, ISBN 978-83-89115-67-6, cena 37,00 zł

Informator przedstawia zasób AP w Koszalinie i jego charakterystykę. Zasób archiwum usystematyzowano w 12 rozdziałach, które podzielono na podrozdziały tematyczne lub części chronologiczne, omawiające akta sprzed 1945 r. oraz po 1945 r. W publikacji prezentowane są akta administracji ogólnej i samorządowej, administracji specjalnej, instytucji wymiaru sprawiedliwości, administracji gospodarczej, organizacji, przedsiębiorstw

i zakładów z tego terenu, banków, instytucji ubezpieczeniowych i kredytowych, spółdzielczości, stowarzyszeń społecznych, służby zdrowia, związków zawodowych, partii politycznych, akta wyznaniowe, metrykalne i akta stanu cywilnego oraz instytucji kulturalnych, oświatowych i naukowych, ponadto informacje dotyczące zbiorów, kolekcji i spuścizn przechowywanych w Archiwum. Książka została wyposażona w indeks geograficzny oraz streszczenia w jęz. angielskim i niemieckim.

Archiwum Państwowe w Olsztynie. Informator o zasobie archiwalnym, oprac. M. T. Korejwo, Warszawa 2007, ss. 1240, ilustr., ISBN 978-83-89115-74-4, cena 123,00 zł
Publikacja charakteryzuje zasób archiwum według stanu na dzień 31 grudnia 2005 r. *Informator* składa się ze wstępu i części zasadniczej. We wstępie znalazły się podstawowe informacje o historii Archiwum i jego zasobie. Opis głównych zadań i kompetencji olsztyńskiego Archiwum, jego strukturę wewnętrzną, a także funkcjonujący system ewidencyjny oraz zasady udostępniania akt. Zasadniczą część publikacji stanowi charakterystyka zasobu Archiwum przechowywanego w Olsztynie oraz – w osobnym dziale – zasobu Oddziału w Nidzicy. Zasób olsztyńskiego Archiwum usystematyzowano w 17 rozdziałach, które zostały podzielone na podrozdziały tematyczne. W publikacji prezentowane są akta organów państwa, administracji ogólnej i specjalnej, instytucji wymiaru sprawiedliwości, wojska, akta metrykalne i stanu cywilnego, instytucji finansowych, naukowych, kulturalnych, oświatowych, wyznaniowych, służby zdrowia i opieki społecznej, a także archiwa rodzinne i prywatne oraz spuścizny i kolekcje. Część *Informatora* zawierająca charakterystykę zasobu Oddziału w Nidzicy ma własną systematyzację, sporządzoną według identycznego schematu i składa się z 10 rozdziałów. Specyfiką zasobu nidzickiego jest brak akt wytworzonych przed 1945 r. Publikacja została wyposażona w bibliografię, wykaz skrótów, mapkę zasięgu terytorialnego, streszczenia w języku angielskim i niemieckich oraz indeks miejscowości.

Kamera Wojny i Domen Departamentu Białostockiego Nowych Prus Wschodnich 1796–1807, monografia zespołu archiwalnego, A. Małek, Warszawa 2007, ss. 372, ISBN 978-83-89115-28-7, cena 58,50 zł

Monografia zespołu archiwalnego terytorialnie związanego z Prowincją Nowe Prusy Wschodnie powstała w oparciu o studia archiwalne w AP w Białymstoku oraz w archiwum berlińskim. Praca niezwykle cenna dla historyków, ponieważ dowodzi, że dokumenty zespołu Kamera Wojny i Domen, pomimo wojen i zawieruch dziejowych, zachowały się i pozostają jedynym źródłem do dziejów społeczno-gospodarczych Nowych Prus Wschodnich.

Kancelarie i archiwa Centralnego Komitetu Wykonawczego Polskiej Partii Socjalistycznej, Komitetu Centralnego Polskiej Partii Robotniczej i Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1944-1990), oprac. W. Horst, Warszawa 2006, ss. 359, ISBN 83-89115-62-X, ISBN 978-83-89115-66-X, cena 72,00 zł

W latach 1944-1989 Polska Partia Robotnicza i Polska Partia Socjalistyczna, a potem Polska Zjednoczona Partia Socjalistyczna odegrały decydującą rolę w przemianach społecznych, decydowały o losach państwa i narodu. Dokumentacja archiwalna wytworzona przez te partie jest jednym z najważniejszych źródeł dla badań naukowych umożliwiających dokonanie oceny procesów społecznych zachodzących przez dziesiątki lat w Polsce Ludowej. Celem pracy jest zaprezentowanie procesu kształtowania się biurowości

i systemu kancelaryjnego oraz archiwów partyjnych. W książce opisano m.in. ewolucję „archiwum zakładowego” partii – od zbierania dokumentów i pamiątek związanych z szeroko rozumianą historią ruchu robotniczego, poprzez kształtowanie się normatywów kancelaryjno-archiwalnych (instrukcje, wykazy akt), metodyki archiwalnej, powstawania inwentarzy i spisu zespołów, po działalność wydawniczą i edycję źródeł. Opisana też jest działalność archiwum KC PZPR, Archiwum Wydziału Historii Partii (1948-1957), Archiwum Zakładu Historii Partii (1957-1971), Centralnego Archiwum KC PZPR (od 1971r.).

Katalog małopolskich ksiąg sądowych wiejskich XV-XVIII w., oprac. T. Wiślicz, Warszawa 2007, ss. 130, ISBN 978-83-89115-71-3, cena 30,00 zł

Przedrozbiorowe wiejskie księgi sądowe stanowią jedno z nielicznych źródeł pisanych, rejestrujących życie wsi polskiej. Zakładane pod wpływem praktyki miejskiej już od XV wieku są dokumentami, które można częściowo uznać za wytwór działalności intelektualnej chłopów, jako że spośród nich formowano ławę sądową i wybierano urzędników wiejskich. Zachowało się ich do naszych czasów mało, a większość pochodzi z Małopolski i obejmuje teren przedrozbiorowych województw: krakowskiego, sandomierskiego, lubelskiego, ziemi przemyską i sanocką oraz ziemi chełmską. Publikacja jest katalogiem ksiąg sądowych wiejskich obecnie dostępnych, ale również zawiera katalog ksiąg zaginionych i niezlokalizowanych, czyli tych, które zaginęły w ostatnich 100-120 latach, lub zaraz po II wojnie światowej, a o których były różne wzmianki w opracowaniach naukowych i spisanych archiwaliach.

Kolekcja „Liber legum” i jej miejsce w kulturze umysłowej późnośredniowiecznego Przemyśla, A. Łosowska, Warszawa-Przemyśl 2007, ss. 402, ISBN 978-83-89115-77-5, ISBN 978-83-88172-24-3, cena 24,00 zł

W publikacji autorka przedstawiła szczegółową analizę zabytku kultury piśmiennej Przemyśla z końca XV w. znanego jako kodeks „Liber legum”. Kodeks składa się z 41 papierowych składek zawierających teksty historyczno-prawne z końca XV wieku i jest jednym z ciekawszych zabytków z tego okresu oraz pomnikiem prawa sasko-magdeburskiego, przetłumaczonym w Przemyślu z języka niemieckiego na łacinę przez miejscowego pisarza miejskiego Szymona z Jaworowa. Autorka szczegółowo analizuje nie tylko okoliczności jego powstania, ale także jego formę wydawniczą oraz treść poszczególnych składek. Publikacja adresowana do historyków, archiwistów, bibliotekoznawców oraz miłośników starych ksiąg.

Na falach życia. Cz. II, 1939-1948, Lata stracone, L. Paszkowski, Warszawa 2007, ss. 270, ISBN 978-83-89115-76-8, cena 26,00 zł

W drugiej części wspomnień autor koncentruje się na swoich losach wojennych i powojennych – pobycie i życiu codziennym w niemieckich obozach jenieckich, a po wojnie - w obozach przejściowych dla uchodźców. Opisuje niewolniczą pracę polskich jeńców w niemieckich gospodarstwach rolnych, u tzw. bauerów. Bardzo trudne warunki życia – głód, choroby, codzienne poniżanie, nieustanne zagrożenie śmiercią za drobne przewinienia, ciągłe marzenia i przygotowania do ucieczki przeplatają się z opisem bardziej optymistycznych wątków, takich jak, współpraca z innymi więźniami czy możliwość utrzymywania listownego kontaktu z rodziną. Równie dramatyczne są dzieje Lecha Paszkowskiego po zakończeniu wojny - tułaczka po obozach uchodźców, niepewność

jutra, sprzeczne wiadomości z kraju, rozważania o powrocie do Polski lub emigracji. Na decyzji autora zaważył list od matki, który sprawił, że zdecydował się na wyjazd do Australii, do wuja. Dotarcie na Antypody zamyka opowieść o dziejach jednego człowieka, tak charakterystyczną jednak dla pokolenia Polaków urodzonych i wychowanych w II Rzeczypospolitej.

Służby wywiadowczo-informacyjne Austro-Węgier wobec polskiego ruchu niepodległościowego 1914–1918, J. Gaul, Warszawa 2006, ss. 532, ISBN 83-89115-55-7, ISBN 978-83-89115-55-3, cena 85,00 zł

Autor przedstawia relacje pomiędzy służbami wywiadowczo-informacyjnymi Austro-Węgier a polskim ruchem niepodległościowym w czasie I wojny światowej. Śmiało i kompetentnie wkracza za kulisy zarówno wielkiej, jak i lokalnej polityki, dotykając problemów związanych z kształtowaniem się ówczesnej polityki monarchii habsburskiej w sprawie polskiej. Rekonstruuje, na podstawie źródeł uzyskanych z rozległej kwerendy w archiwach polskich i zagranicznych, chronologiczny przebieg wydarzeń mających wpływ na kształt sprawy polskiej w czasie I wojny światowej. Omawia postępowanie wywiadu Austro-Węgier wobec lewicy niepodległościowej od wybuchu wojny do ustanowienia administracji okupacyjnej (sierpień 1914–sierpień 1915), okres do wydania aktu 5 listopada 1916 r. do dymisji Tymczasowej Rady Stanu (sierpień 1917 r.) kończąc na upadku monarchii habsburskiej. Monografia wypełnia istotną lukę w dotychczasowych badaniach sprawy polskiej w czasie I wojny światowej.

III Rada Stanu Królestwa Polskiego z lat 1861–1867. Inwentarz zespołu archiwalnego, oprac. F. Ramotowska, Warszawa 2007, ss. 258, ISBN 978-83-89115-78-2, cena 20,00 zł

Publikacja dotyczy akt III Rady Stanu Królestwa Polskiego reaktywowanej ukazem carskim z marca 1861 r. Przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych materiały obejmują szerokie spectrum działalności tego urzędu i zostały pogrupowane zgodnie ze strukturą organizacyjną Rady Stanu tj. w pięć sekcji oznaczonych cyframi rzymskimi od I do V. Sekcje skupiały akta odpowiednich kategorii spraw, wydziałów, Składu Sądzącego i Ogólnego Zebrania, takie jak m.in. materiały organizacyjne, finansowe i personalne Rady Stanu, akta skarbowo-administracyjne, akta dotyczące spraw wewnętrznych, komunikacji, poczty, wyznań, oświaty i sprawiedliwości, a także sporów sądowych, jak również prośby i zażalenia obywateli. Książka ma szczególne znaczenie dla badaczy tego okresu dziejów Polski. Uzupełniają ją indeksy: osobowy i geograficzny, bibliografia oraz konkordancja sygnatur.